

## სადაზღვეო საქმიანობის ძირითადი პრინციპები

დაზღვევა წარმოადგენს ფინანსური ინსტრუმენტებსა და სუბიექტებს შორის შეთანხმებას, რომლის თანახმადაც წინასწარ განსაზღვრული თანხის გადახდის სანაცვლოდ ხდება გაუთვალისწინებელი ფინანსური დანახარჯების და ზარალის ანაზღაურება სადაზღვეო ორგანიზაციის მიერ. დაზღვევის დახმარებით შესაძლებელია პოტენციური რისკების დადგომის შედეგად წარმოქმნილი ფინანსური ზარალის თავიდან აცილება ან მისი შემცირება. დაზღვევის აუცილებლობა წარმოიშობა იმდენად, რამდენადაც რისკი არსებობს ნებისმიერ ქმედებაში. რისკი, როგორც მოვლენა, შეიცავს ქმედების დადგომის შესაძლებლობის და შემთხვევითობის ნიშნებს. სწორედ, სა-რისკო ქმედებების შედეგების ფინანსური დანახარჯების თავიდან აცილების მიზნით ხდება დაზღვევის განხორციელება.

**საკვანძო სიტყვები:** დაზღვევა, რისკი, ჯანმრთელობის დაზღვევა, ქონების დაზღვევა, პასუხისმგებლობის დაზღვევა.

სადაზღვეო საქმიანობის ძირითადი პრინციპის მიხედვით, სადაზღვეო ორგანიზაცია (მზღვეველი) აზღვევს ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს (დაზღვეული) იმ რისკებისაგან, რომელთა წინაშეც ისინი შეიძლება აღმოჩნდნენ. დამზღვევი დაზღვეულს გადასცემს სადაზღვეო პოლისს, რომელიც არის მზღვეველის მიერ გაცემული ხელმოწერილი საბუთი და არის იურიდიული მოწმობა დაზღვევის ხელშეკრულების დადების შესახებ. სადაზღვეო პოლისში მითითება დაზღვევის კონკრეტული მონაცემები (დამზღვევი, დაზღვეული, სადაზღვეო თანხა პრემია და სხვა). სადაზღვევომ პოლისში გაწერილია დაზღვევის პირობები. დაზღვევის მისაღებად დამზღვევი პირები სადაზღვეო ორგანიზაციას წინასწარ შეთანხმებული პერიოდულობით უხდიან სადაზღვეო პრემიას ანუ ფულად შენატანს. სადაზღვეო შემთხვევის დადგომისას,

*ალექსი ქურდოვანიძე*

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის  
ბიზნეს-ტექნოლოგიების ფაკულტეტის  
ბიზნესის ადმინისტრირების სადოქტორო  
პროგრამის დოქტორანტი

დადგომისას სადაზღვეო ხელშეკრულება ითვალისწინებს სადაზღვეო ანაზღაურების გადახდას, ანუ წინასწარ განსაზღვრული რისკების რეალიზაციის შემთხვევაში, სადაზღვეო ორგანიზაცია დაზღვეულ პირებს ხელშეკრულების პირობებისა და სადაზღვეო ლიმიტის შესაბამისად უნაზღაურებს ზიანს. სადაზღვეო ლიმიტი კი წინასწარ განისაზღვრება და ეთითება სადაზღვეო პოლისში. შესაძლოა, ისეც მოხდეს, რომ არასდროს დადგეს საჭიროება რაიმე სახის ზიანის ანაზღაურებისა, თუმცა დასაზღვეო კომპანია ვალდებულია ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობებისა და ლიმიტების გათვალისწინებით, ანაზღაურების მოთხოვნისას ზიანი სრულად ან ნაწილობრივ დაფაროს. ამასთან, ხარჯების ანაზღაურება არ ხდება ავტომატურად, საჭიროა დამზღვევა პირმა მიმართოს მზღვეველს. დაზღვევის საჭიროებას ცხოვრებაში არსებული რისკები განაპირობებს, ზოგადად შეიძლება ვთქვათ, რომ დაზღვევა იმდენგვარი შეიძლება არსებობდეს, რამდენნაირი რისკიც არსებობს.

ქართულ ბაზარზე გავრცელებული დაზღვევის სტანდარტულ ტიპების მიხედვით სადაზღვეო პროდუქტები 3 ძირითადი მიმართულებით შეგვიძლია დავაჯგუფოთ:

1. **პირადი ინტერესების დაზღვევა**, რომელშიც შედის ჯანმრთელობის, სამოგზაურო და სიცოცხლის დაზღვევა.
2. **ქონებრივი ინტერესების დაზღვევა**.
3. **პასუხისმგებლობის დაზღვევა**.

ჯანმრთელობის დაზღვევა არის პირადი ინტერესის დაზღვევის ერთ-ერთი ძირითადი სახე. ჯანმრთელობის დაზღვევაში იგულისხმება მდგომარეობა, როდესაც ადამიანი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების შედეგად შეიძლება დადგეს რისკის წინაშე. ამ დროს ნებისმიერი სამედიცინო მომსახურება არცთუ ისე მცირე ფინანსურ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და დაზღვევის შემთხვევაში შესაძლებელია შეამცირდეს ან მოხდეს სამედიცინო ხარჯების სრულად არიდება. ჯანმრთელობის დაზღვევა არის ორი ტიპის - **კერძო და სახელმწიფო დაზღვევა**. ზოგადად მსოფლიოში ჯანმრთელობის დაცვის სხვადასხვა სისტემა არსებობს, მათგან ძირითადი არის კერძო და სახელმწიფო დაზღვევის შრწყმის სხვადასხვაგვარი კომბინაცია.

**სახელმწიფო დაზღვევის** სახეა **საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამა**, რომელიც საქართველოში 2013 წლიდან მოქმედებს და რომლის მიზანია მოსახლეობისათვის სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. პროგრამით მოსარგებლებები არიან:

- ა) საქართველოს მოქალაქეობის დამადასტურებელი დოკუმენტის მქონე პირები, პირადობის ნეიტრალური მოწმობის და ნეიტრალური სამგზავრო დოკუმენტის მქონე პირები, აგრეთვე, საქართველოში სტატუსის არმქონე, მაგრამ ლტოლვილის ან ჰუმანიტარული სტატუსის მქონე პირები, გარდა სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამების მოსარგებლებებისა. აგრეთვე 2013 წლის 1 ივლისის მდგომარეობით კერძო სადაზღვევო სქემებში ჩართული პირები და იმ ბრალდებული/მსჯავრდებული პირები, რომლებიც იმყოფებიან პატიმრობაში, რადგან თუ კერძოდ დაზღვეულ მოქალაქეს ამა თუ იმ მიზეზით შეუწყდება სადაზღვევო კონტრაქტი, ამ შემთხვევაში მოქალაქე ჩაერთვება საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამაში (მინიმალური პაკეტი);
- ბ) ჯანმრთელობის დაზღვევის არმქონე ომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანები (ვეტერანების პაკეტი);

გ) მიზნობრივი ჯგუფი - სახელმწიფო პროგრამების ფარგლებში მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაზღვევის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებებისა და სადაზღვევო ვაუჩერის პირობების განსაზღვრის შესახებ საქართველოს მთავრობის 2009 წლის 9 დეკემბრის №218 დადგენილებით დამტკიცებული ჯანმრთელობის დაზღვევის სახელმწიფო პროგრამების მოსარგებლებები კანონმდებლობით განსაზღვრული გარკვეული გარემოებების დადგომისას, როდესაც ადგილი აქვს საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამის ფარგლებში შესაბამისი სამედიცინო მომსახურების შეუფერხებელი მიწოდებისა და დაფინანსების გაგრძელებას

დ) „ჯანმრთელობის დაზღვევის სახელმწიფო პროგრამების ფარგლებში 0-5 წლის (ჩათვლით) ასაკის ბავშვების, 60 წლის და ზემოთ ასაკის ქალების და 65 წლის და ზემოთ ასაკის მამაკაცების (საპენსიო ასაკის მოსახლეობა), სტუდენტების, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა და მკვეთრად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ჯანმრთელობის დაზღვევის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებებისა და სადაზღვევო ვაუჩერის პირობების განსაზღვრის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 7 მაისის №165 დადგენილებით დამტკიცებული ჯანმრთელობის დაზღვევის სახელმწიფო პროგრამების მოსარგებლებები კანონმდებლობით განსაზღვრული გარკვეული გარემოებების დადგომისას, როდესაც ადგილი აქვს საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამის ფარგლებში შესაბამისი სამედიცინო მომსახურების შეუფერხებელი მიწოდებისა და დაფინანსების გაგრძელებას (ასაკობრივი ჯგუფი).

**1.1. პირადი ინტერესების დაზღვევის მეორე სახეა სამოგზაურო დაზღვევა**, რომელიც ფარავს საზღვარგარეთ ან ქვეყნის შიგნით მოგზაურობის რისკებთან დაკავშირებულ ხარჯებს, როგორიცაა, მაგალითად, სამედიცინო მომსახურებასთან, მოგზაურობის

გაუქმებასთან, დაკარგულ ბარგთან თუ სხვა გაუთვალისწინებელ შემთხვევებთან დაკავშირებული ხარჯები.

- 1.2. პირადი ინტერესების დაზღვევის მესამე სახეა **სიცოცხლის დაზღვევა**, რომელიც ძირითადად უზრუნველყოფს დაზღვეული პირის გარდაცვალების შემთხვევაში მისი ოჯახის/მემკვიდრის მიერ ფულადი კომპენსაციის მიღებას. მსოფლიოში გავრცელებულია სიცოცხლის დაზღვევის სხვადასხვა სახეობა. სიცოცხლის დაზღვევა შესაძლებელია გარდაცვალების რისკს არც უკავშირდებოდეს (მაგალითად, სადაზღვევო კომპენსაციის გაცემა კონკრეტული ასაკის მიღწევისას მოხდეს). როგორც წესი, სიცოცხლის დაზღვევის სახეობები გრძელვადიანია. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში სადაზღვევო ორგანიზაციების მხრიდან ჯანმრთელობის დაზღვევის პოლისში სიცოცხლის მოკლევადიანი დაზღვევის გაერთიანება მიღებული პრაქტიკაა.
2. სადაზღვევო პროდუქტების მეორე ჯგუფს წარმოადგენს **ქონებრივი ინტერესების დაზღვევა** რომელიც გვაძლევს საშუალებას თავიდან იქნეს აცილებული იმ რისკებიდან გამომდინარე ხარჯები, რომლებიც უძრავ ან მოძრავ ქონებას შეიძლება დაემუქროს. არსებობს ქონების დაზღვევის არაერთი სახეობა, რომელიც შესაძლოა შემდეგნაირად დავაჯგუფოთ, ესენია:
  - 2.1. **სასოფლო-სამეურნეო დაზღვევა (აგროდაზღვევა)** შეიძლება მოიცავდეს სოფლის მეურნეობის კულტურების, ცხოველების, ფრინველების, თევზის და სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების სხვა ქონების დაზღვევას. აგროდაზღვევა კარგი საშუალებაა სოფლის მეურნეობის მიმართულებით ისეთი რისკებისგან თავის დასაცავად, როგორიცაა სტიქიური უბედურებები (მათ შორის სეტყვა, ხანძარი, წყალდიდობა, გვალვა, და ა.შ.) ან მღრღნელებისა და მწერების მიერ სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დაზიანება.
  - 2.2. **ტრანსპორტის დაზღვევა** - მოიცავს სატრანსპორტო საშუალებების (მაგ. ავტო-

მობილების, გემებისა და თვითმფრინავების) დაზღვევას და მინიმუმამდე დაჰყავს, ავტოსაგზაო შემთხვევასთან დაკავშირებული, გაუთვალისწინებელი ფინანსური ხარჯები.

- სხვა სახის ქონების დაზღვევა** - ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შეუძლიათ დააზღვიონ საკუთარი ან ბიზნესის ქონება (მაგ. საცხოვრებელი თუ საოფისე შენობა-ნაგებობები, მანქანა-დანადგარები, შინაური ცხოველები, ავეჯი, ძვირფასეულობა) სხვადასხვა რისკისგან, როგორიცაა ქურდობა, ძარცვა-ყაჩაღობა, განდაღიზიმი, სტიქიური უბედურებები, და ა.შ. გაითვალისწინეთ, რომ დროთა განმავლობაში ქონების ცვეთისგან მიღებულ ზარალს დაზღვევა არ ანაზღაურებს.
3. სადაზღვევო პროდუქტების მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება **პასუხისმგებლობის დაზღვევა** პასუხისმგებლობის დაზღვევა ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს საშუალებას აძლევს, თავიდან აირიდონ ის ფინანსური ზარალი, რომელიც მათი საქმიანობის შედეგად მესამე პირის სიცოცხლისთვის, ჯანმრთელობისთვის ან ქონებისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებასთანაა დაკავშირებული. მესამე პირების წინაშე პასუხისმგებლობების დაზღვევა შეიძლება შემგდგენიარად დავაჯგუფოთ:
    - 3.1. **პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევა** - იგი დაზღვეულ პირებს იცავს ისეთი შემთხვევებისგან, როდესაც ისინი, საკუთარი პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში, უნებლიედ აყენებენ ზიანს მესამე პირებს. პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევით ხშირად სარგებლობენ ექიმები, აუდიტორები, არქიტექტორები და სხვა პროფესიის წარმომადგენლები. მაგალითისთვის, საქართველოში ნოტარიუსების უმრავლესობა სარგებლობს პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევით, რაც გულისხმობს, ნოტარიუსის საქმიანობის პროცესში, ნოტარიუსის გაუფრთხილებლობის გამო მესამე პირისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. ამას გარდა, მსოფ-

ლიოს მასშტაბით გავრცელებულია ექიმის მიერ პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევით სარგებლობაც, რაც ემსახურება სამედიცინო პროცედურებისა და კლინიკური კვლევების ჩატარებისას პაციენტისადმი მიყენებული ზიანით გამოწვეული ზარალის ანაზღაურებას.

### 3.2. სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა

- იგი მოიცავს, მათ შორის, დამსაქმებლის პასუხისმგებლობის დაზღვევას დასაქმებული პირის მიერ სამუშაო ადგილზე მიღებული დაზიანებისთვის, ასევე, მესამე პირისადმი ავტოტრანსპორტის მფლობელთა პასუხისმგებლობის დაზღვევას (რომელსაც ზოგჯერ ავტოპასუხისმგებლობის დაზღვევასაც უწოდებენ), რომელიც დამზღვევს დაეხმარება იმ შემთხვევაში, თუ მისი ბრალეულობით ავტომობილის მართვის დროს დაზიანდება სხვისი ავტომობილი, მესამე პირი ან ქონება. აღსანიშნავია, რომ 2018 წლიდან, საქართველოს ტერიტორიაზე მოძრავი, საზღვარგარეთ რეგისტრირებული ავტოტრანსპორტის მფლობელები ვალდებული არიან შეიძინონ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა. ამგვარი ვალდებულების გავრცელება იგეგმება საქართველოში რეგისტრირებული ავტოტრანსპორტის მფლობელებზეც. სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის ერთ-ერთი ფორმაა ასევე ე.წ. მომატებული საფრთხის (საშიშ საწარმოთა) პასუხისმგებლობის დაზღვევა, რაც ფარავს მაღალი რისკის მქონე (მაგ. ბირთვული ან ქიმიური) საწარმოების მიერ მესამე პირებისთვის და გარემოსთვის მიყენებული ზარალის ხარჯებს.

დაზღვევა ხორციელდება ნებაყოფლობითი და სავალდებულო ფორმებით. **ნებაყოფლობითი დაზღვევა** ხორციელდება მზ-

ღვეველსა და დამზღვევს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. ნებაყოფლობითი დაზღვევის სახეობები, პირობები და განხორციელების წესი დგინდება მზღვეველსა და დამზღვევს შორის დადებული ხელშეკრულებით. ნებაყოფლობით დაზღვევას ახორციელებს საქართველოს ნებისმიერი, ლიცენზირებული სადაზღვევო ორგანიზაცია. სავალდებულო დაზღვევა არის დაზღვევის ისეთი ფორმა, რომლის დროსაც დაზღვევის ობიექტი, სახეობები და განხორციელების წესი განისაზღვრება შესაბამისი კანონით - „სავალდებულო დაზღვევის შესახებ“. სავალდებულო დაზღვევისას მზღვეველი ვალდებულია დადოს ხელშეკრულება დამზღვევთან კანონით განსაზღვრული პირობებით. მზღვეველს უფლება აქვს შესთავაზოს დამზღვევს ამ უკანასკნელისათვის კანონით დადგენილზე უფრო ხელსაყრელი პირობები. სავალდებულო დაზღვევას ახორციელებს საქართველოს ნებისმიერი ლიცენზირებული სადაზღვევო ორგანიზაცია.

### დასკვნა

ნაშრომში განხილულია ქართულ ბაზარზე გავრცელებული დაზღვევის სტანდარტულ ტიპები, სადაც სადაზღვევო პროდუქტები სამი ძირითადი მიმართულებით არის დაჯგუფებული. განხილულია პირადი ინტერესების დაზღვევა, რომელშიც შედის ჯანმრთელობის, სამოგზაურო და სიცოცხლის დაზღვევა, ასევე ქონებრივი ინტერესების დაზღვევა და პასუხისმგებლობის დაზღვევა. მოცემულია, რომ დაზღვევა არის ურთიერთობა ფიზიკური და იურიდიული პირების პირადი და ქონებრივი ინტერესების დასაცავად გარკვეული გარემოების დადგომისას ამ პირთა მიერ გადახდილი სადაზღვევო შენატანებით ფორმირებული ფულადი ფონდებისა და კანონმდებლობით ნებადართული სხვა წყაროების ხარჯზე.

## გამოყენებული ლიტერატურა

1. გიორგი ცაავა, თეონა აბრამია, დავით ცაავა, რისკოლოგია , თბილისი, 2018 წ;
2. ქეთევან ირემაშვილი, მხარეთ უფლებრივი თანაფარდობის კრიტერიუმები სადაზღვეო ურთიერთობაში, დისერტაცია, თსუ, 2016 წ;
3. ცისკაძე მ., ნებაყოფლობითი დაზღვევის სამართლებრივი რეგულირება, “მერიდიანი”, თბილისი, 2001;
4. საქართველოს კანონი „დაზღვევის შესახებ“;
5. Boccara S., Medical Malpractice, Tort Law and Economics, Encyclopedia of Law and Economics, Editor Faure M., Second Edition, Volume 1, Edward Elgar Publishing, 2009.

## BASIC PRINCIPLES OF INSURANCE ACTIVITY

*Aleks Kurdovanidze  
Technical University of Georgia  
Faculty of Business Technologies  
Doctoral Program in  
Business Administration PhD student*

### Resume

The paper discusses the standard types of insurance common in the Georgian market, where insurance products are grouped in three main directions. Personal interest insurance is covered, including health, travel, and life insurance, as well as property interest insurance and liability insurance. It is given that insurance is a relationship to protect the personal and property interests of individuals and legal entities in the event of certain circumstances at the expense of monetary funds formed by insurance contributions paid by these individuals and other sources permitted by law.

**Keywords:** insurance, risk, health insurance, property insurance, liability insurance.